

वर्ष : १ अंक: २३

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : ०३ पुस २०७२

अवधी : ०३ पुस २०७२ - ०९ पुस २०७२

जिल्ला : बाँके

(जारी गर्ने:PPCR/BRCH/AMIS project, MOAD; AERD, NARC and Agro-met Section, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट, बाँकेको मौसमी तथ्यांक

गत हप्ता २४ मंसिर २०७२ मा अन्त्य भएको मौसमी अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (११ मंसिर २०७२ देखि १७ मंसिर २०७२ सम्म)
कुल वर्षा (मि.मी.)	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)को दायरा	२४.० - २६.३
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)को दायरा	१०.६ - १३.३
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	९५.८ - १००.०
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	४९.३ - ६५.९
हावाको गति (मि/से) को दायरा	०.० - १.७५
हावाको दिशाको दायरा	उत्तर-पूर्व

२५ मंसिर २०७२ देखि ०२ पुस २०७२ सम्मको मौसमी विवरण

विवरण	दिन (११ डिसेम्बर २०१५ - १७ डिसेम्बर २०१५)						
	२५/०८/०७२	२६/०८/०७२	२७/०८/०७२	२८/०८/०७२	२९/०८/०७२	०१/०९/०७२	०२/०९/०७२
वर्षा (मि.मी.)	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	२२.७	२४.३	१९.७	१७.५	१८.६	२०.८	२१.९
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	१४.९	११.५	१४.३	९.०	१०.०	६.६	७.५
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	१००	९७.९	१००	१००	१००	१००	१००
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	७१.४	६४.७	८३.१	८१.१	७८.९	५६.४	५६.५
हावाको औसत गति(मि/से)	३.२५	०.७५	०.५	३.७५	०.७५	१.०	०.०
औसत हावाको दिशा	पूर्व	उत्तर-पूर्व	उत्तर-पूर्व	दक्षिण	उत्तर-पूर्व	उत्तर-पूर्व	-

कृषि-सल्लाह

क.मौसमी विश्लेषण

आगामी हप्ता समान्यरूपमा बदली रहे तापनि पानी पर्ने सम्भावना न्यून रहेको तथा औसत सापेक्षिक आर्द्रता ७५% भन्दा माथि रहने छ। बिहानी पख चिसो बढ्ने क्रम जारी रहने साथै हल्का तुँवालो / हुस्सु लाग्न सक्नेछ।

ख. बालीनाली

१. धान बाली

- वीउ भण्डारणको लागी सुपर ब्यागको प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ। सुपर ब्याग उपलब्ध नभएको अवस्थामा हावा नछिर्ने भाँडो (मेटल वीन, भकारी) मा सेलफस २-३ चक्की प्रति टनको दरले प्रयोग गर्दा पुतली आदी जस्ता भण्डारणमा लाग्ने कीरा बाट जोगाउन सकिन्छ।

२. मकै (हिउँदे) बाली

- जग्गाको अन्तिम तयारीको बेलामा कम्पोष्ट मल २०० के.जी, डि.ए.पी २.१, के.जी युरिया २.५ के.जी र म्युरेट अफ पोटास १.६ के.जी प्रति कठ्ठाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउन उपयुक्त हुन्छ ।
- मनकामना-१, गणेश-२ जस्ता हिउँदे मकैको जात लगाउन उपयुक्त हुन्छ ।

३. गहुँ

- माटोको चिस्यान घटिरहेको हुनाले चिस्यान रहँदै गहुँ छर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- जग्गाको तयारीको बेलामा ४०-५० के.जी. कम्पोष्ट मल तथा ३ के.जी. यूरिया, ३.६ के.जी. डि.ए.पी. र १.४ के.जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठामा सिंचित जग्गामा तथा २.२ के.जी. युरिया, ३.६ के.जी. डि.ए.पी. र १.१ के.जी म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठाका दरले असिंचित जग्गामा प्रयोग गरी राम्ररी माटोमा मिलाउनु पर्दछ ।
- गहुँका उन्नत जातहरू- बिजय, नेपाल-९७१, आदित्य, गौतम, अच्युत, रोहिणी, बि.एल-११३५ आदि जातहरू लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
- बीउको उपचार - बेभिष्टिन वा वेनलेट २ ग्राम वा भाइटाभ्याक्स-२०० ३ ग्राम प्रति के.जी. का दरले उपचार गरेर मात्र वीउ छर्ने ।
- गहुँको वीउ ३.३ के.जी. प्रति कठ्ठाको लागि पर्याप्त हुन्छ। तर ढिलो गरि छर्दा १-१.५ के. जी. प्रति कठ्ठाको दरले वीउ थप गरी लगाउनु पर्दछ ।
- गहुँ लगाएको ३०-३५ दिन पुगेपछि झारपात नियन्त्रणको लागि सल्फोसल्फरन (क्रोस, लिडर) नामक ३३ ग्राम झारनासक विषादी ४०० लिटर पानीमा मिसाई प्रति कठ्ठामा स्प्रे गर्दा प्रायः झारहरू नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। स्प्रे गर्दा फ्लेट फेन नोजलबाट झारलाई राम्ररी पर्ने गरि छर्नुपर्दछ ।

४. तोरी/रायो/मूला तरकारी बाली

- तोरी, रायो, मूला लगायतका बालीमा लाग्ने अल्टरनेरिया थोप्ले रोगको लागि मेन्कोजेव ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली कोसा लाग्नु भन्दा अगाडि र कोसा लागिसकेपछि छर्नु पर्दछ ।

५. मुसुरो

- बोट ओईलाउने रोगको रोकथामको लागि २ ग्राम *वेभिष्टिन* वा *डेरोसाल (कार्बेन्डाजिम)* प्रति लिटर पानीमा घोलेर मुसुरोको बोट भिज्ने गरि छर्कनु उपयुक्त हुन्छ।

६. फलफूल बाली

अंगुर

- अंगुर खेती गर्नु भएका कृषकहरूले यसै समयमा अंगुरको काँटछाँट गर्नु पर्दछ ।
- हाँगाको आधा जति भागलाई काटेर फाल्नुपर्दछ। एउटा हाँगामा एक देखि दुईवटा मुना पालुवा पलाउन र बाँकी मुना फल लाग्नको लागि राख्नुपर्दछ। काटेको ठाँउमा १०% बोर्डोपेष्ट लगाउनु पर्दछ ।
- सामान्यतया अंग्रेजी वाई आकारको दुईवटा मूल हाँगाको विकास हुने गरी डोरी/तारको माध्यमले तालीम दिँदा अंगुरको उत्पादन राम्रो हुन्छ ।
- अंगुरमा कम फूलने र कम फल लाग्ने समस्या भएमा बढि फल लाग्ने गराउन फेद हाँगाको वरीपरि बोक्रा ०.३-०.५ से.मी. चौडा रिङ्ग हुने गरी हटाउँदा फुल फूलने तथा बढि फल लाग्दछ।
- अंगुरमा मलखाद राख्ने उपयुक्त समय यही हो। अंगुरको बोटको उमेर अनुसार सिफारीस गरिएको रासायनिक मलखादको साथै ३०-४० के. जी. प्रति बोट पाकेको गोबर मल बोटको वरीपरि राख्नु पर्दछ। मलखाद राखे पछि सिँचाई गर्नु पर्दछ ।

कागती

- कागतीको विरुवाको काँटछाँट गर्ने उपयुक्त समय यहि हो। काटेको ठाँउमा १०% बोर्डोपेष्ट लगाउनु पर्दछ ।
- कागती विरुवामा रोग किरा लागेका, उपचार हुन नसक्ने, एक आपसमा जोडिएका, सुकेका लामा लामा काँडा भएका र सलक्क बढेका चोर हाँगाहरू, कलमी भाग भन्दा तल बाट आएका मुनाहरू र विरुवाको मुल काण्डको ४०-५० से.मी भन्दा तल आएका सबै हाँगाहरू हटाउनु पर्छ। यसरी काँटछाँट गरे पछि १०% को *बोर्डोपेष्ट* लगाउनुपर्छ ।
- सिँचाई सुविधा भएका कागती बगैँचामा *डब्लल रिङ्ग* (डब्लल आँठी आकारको कुलेसो) बनाई सिँचाई गर्नु पर्दछ। सिँचाई सुविधा नभएमा स्याउला, घासपात वा कालो प्लाष्टिकको छापो राख्नु पर्दछ ।

७. आलु

- बढ्दै गरेका आलुमा माटोको चिस्यान हेरि १५-२० दिनको फरकमा हल्का सिँचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- आलु रोपेको ३०-३५ दिन भित्र गोडमेल गरि उकेरा लगाउनु पर्दछ ।
- प्रत्येक दिन आलुबालीमा रोग कीराको प्रकोप के कस्तो अवस्थामा छ अवलोकन गर्नु पर्दछ ।

डढुवा रोग

यो रोगको संक्रमण हुँदा शुरुमा पातमा फिक्का हरियो रंगका विभिन्न आकारका थोप्लाहरू देखिन्छन्। अनुकूल वातावरण (तापक्रम २०° सेन्टिग्रेड भन्दा कम, सापेक्षिक आर्द्रता ९०% भन्दा बढी, घाम नलाग्ने, हुस्सु लाग्ने या सिमसिम वर्षा भएको अवस्था) रहिरहेमा थोप्लाको भित्री भाग सुकेको देखिन्छ भने थोप्लाको बाहिरी घेरा फिक्का हरियो देखिन्छ। रोग बढ्दै गएपछि पुरै पात सुकेर डढे जस्तो देखिन्छ । रोग अझै फैलँदै जाँदा आलुको काण्ड, पातको भेट्ना र मुनामै दुसीले बनाएका ठूला दागहरू देखिन्छ।

रोगको व्यवस्थापन:-

यो रोगको व्यवस्थापनको लागि यो रोगको अनुकूल वातावरण रहिरहेमा *मेन्कोजेव* युक्त कुनै पनि विषादी (*इण्डोफिल एम-४५*, *डाइथेन एम-४५ आदि*) २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर प्रति कठ्ठा ३० लिटरको दरले बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्ने गरि ७ दिनको अन्तरमा ४-६ पटक छन्नु उपयुक्त हुन्छ । वा *डाइमथोमर्फ (एक्रोबेट)* वा *फेनामिडिन* तथा *मेन्कोजेव* युक्त मिश्रित (*सेक्टिन*) १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले १० दिनको अन्तरमा ३-४ पटक छन्नु उपयुक्त हुन्छ ।

तरकारी बालीहरु

गोलभेंडाको डढुवा-

यसको व्यवस्थापनको लागि डढुवाको प्रकोप आँकलन गर्न फिल्ड निरिक्षण गर्नुपर्दछ। यदि डढुवाको प्रकोप कम छ भने *मेन्कोजेव ७५% डब्लु.पि* २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्नुपर्दछ। यदि डढुवाको प्रकोप बढि नै छ भने *क्रिलाक्सिल एम.जेड. ७२% डब्लु.पि.* को धुलो २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्नुपर्दछ ।

गोलभेंडाको *मोजाइक* भाइरस

- I. गोलभेंडामा आउने *मोजाइक* भाइरस सेतो झिँगाले सार्ने भएको हुँदा शुरुमा सेतो झिँगाको नियन्त्रण गर्नुपर्दछ। यसको नियन्त्रणको लागि *एसिटामाइप्रिड २०% एस. पि. (इक्का, माजिक)* १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्नुपर्दछ।
 - II. यदि *मोजाइक* भाइरस कम बोटमा मात्र देखिएको छ भने उक्त बोटहरुलाई उखेलेर जलाउने काम गर्नुपर्दछ र बाँकी बोटहरुमा *भिरकोन एच १ एम. एल.* प्रति लिटर पानीमा घोलेर हरेक हप्ताको अन्तरालमा ३-४ हप्तासम्म स्प्रे गर्नुपर्दछ।
 - III. यदि *मोजाइक भाइरस* सबै जग्गामा देखिएको छ भने यि सबै बोटहरुलाई उखेलेर जलाउनु नै राम्रो हुनेछ।
- काउली, बन्दा लगाएको ४५-५० दिन भईसकेको भएमा ७-१०ग्राम *यूरिया* (१ चम्चा) प्रत्येक बोटको वरिपरि घेरा बनाई राखी पुर्नुपर्दछ । यसरी दोश्रो *टपड्रेस* गरिसकेपछि सिँचाइ गर्नुपर्दछ।
 - भण्टाको डाँठ तथा फलको गबारो व्यवस्थापनको लागी गवारोको कारण ओईलाएको मुन्टा, पात तथा फल टिपि करीव १ फुट गहिरो खाडलमा पुर्ने वा जलाउने । *क्लोरोान्ट्रानिलिप्रोल (कोराजेन)* १८.५ इ.सि. ०.२ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी छन्नुपर्दछ।
 - हिउँदे तरकारी बालीको फेद काट्ने कीराको व्यवस्थापन गर्न *क्लोरोपाईरीफोस १६%* को १.० मि.लि. प्रति लिटर पानीमा घोली फेद भिज्ने गरी छन्नुपर्दछ । साथै जरा कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न *कार्बोनडाइजिम (बेभिष्टिन)* ५०% डब्लु.पि.को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली *स्प्रेयर* बाट फेद भिज्ने गरी छन्नुपर्दछ ।
 - आगामी हप्ता सामान्यरूपमा बदली रही रहने हुनाले खुर्सानीको फल लागिसकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (*सर्कास्पारा र एन्थाक्नोज* रोग) लाग्न सक्ने हुनाले *बेभिष्टिन ५०%* डब्लु. पि. को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छन्नु उपयुक्त हुन्छ ।

अन्य

- सापेक्षिक आर्द्रता घटबढ भइरहने हुनाले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउहरूलाई रोग तथा कीराबाट बचाउन समय-समयमा हेरचाह गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरू हानिकारक हुदैनन् । तसर्थ कीरा देखिने बित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं । मित्रजीव कीराहरू जस्तै माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (*प्रेइङ्ग मेन्टीड*) देखिएमा तिनिहरूको संरक्षण र संबर्द्धन गरौं ।
- मौरी घरमा रोग, सुलसुले र रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नुपर्दछ। चीसो बढ्ने क्रम जारी भएकोले मौरी घरलाई चारैतिरबाट प्लास्टीकले बेरेर राख्नु उपयुक्त हुन्छ।

ग. बाली संरक्षण

१. लाही (एफीड)

- १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाएर रातभरी राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट छर्कनु राम्रो हुन्छ ।
- *मालाथियन* ५० इ.सी., २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी छर्कनु उपयुक्त हुन्छ ।
- नयाँ पालुवामा लाही, *लिफ माईनर*, सुलसुले लाग्ने भएमा *सबई* वा *एट्सो तेल* १५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

घ. पशुपालन

- कुखुराको *सि. आर. डि. / निमोनिया*को लागि *टाइलोसिन टाटरेट* नामक औषधी *भेटेरिनरियन / अनुभवी प्राविधिक*को सल्लाहमा सफा पानीमा घुलेर ४-५ दिन सम्म खान दिनु पर्दछ।
- गाईभैसी तथा भेडा बार्राहरूलाई आन्तरिक परजीवीहरू (नाम्ले, फित्ते र गोलो जुकाहरू तथा *कक्सीडीओसिस*) ले आक्रान्त पारी छेर्ने क्रम नरोकिएमा नजिकको पशु सेवा केन्द्र वा जिल्ला पशु सेवा कार्यालय वा निजि रूपमा संचालित भेटेरिनरी क्लिनिकमा गोबर परिक्षण गरी प्राविधिक सल्लाह बमोजिम *अक्सिक्लोजानाइड*, *अल्बेन्डाजोल*, *लिवामिजोल* वा *एम्प्रोलियम* जस्ता औषधीहरू जनावरको शारीरिक तौल अनुसार खुवाउन उपयुक्त हुन्छ ।
- यो समय गाई भैसीमा भ्यागुते रोग देखिने बेला नभएता पनि यदि शंकालागेमा दक्ष भेटेरिनरियन/अनुभवी प्राविधिकको सल्लाहमा अविलम्ब *एन्टीबायोटिक* वा *एन्टीमाइक्रोबियल*को सुई लगाउनु पर्दछ। भ्यागुते रोगको रोकथामकोलागी हरेक साल बैशाख-जेष्ठतिर छालामुनी ५ एम्.एल् भ्याक्सिन लगाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- बार्राहरूमा छेर्ने समस्या देखिइरहेको अवस्थामा जुतो (बढ्कौला) निरीक्षण गरी नतीजाको आधारमा औषधी चलाउन उपयुक्त हुन्छ।
- कुम्भी (ढकेरी) लागेका बार्राको हकमा दैनिक एक चक्की *डाईईथाइल कार्बामाजिन (डी.ई.सी.)*- १०० मि.ग्रा. सात दिन सम्म खुवाउने र साथमा *भिटामिन बी कम्प्लेक्स*को सुई २-३ दिन सम्म लगाउने ।
- पि.पि.आर रोग लाग्न नदिन ३ महिना भन्दा माथिका भेडा-बार्रामा सो रोगको भ्याक्सिन लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
- बार्राको मोओलाको लागि ५% *पोभीडन आयोडिन* वा १% *कपर सल्फेट* वा २% *बोरिक एसिड*को झोल वा १% *पोटासको* घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ । मोओलाको भाइरस

- घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाँउबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाख्रालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नुपर्दछ ।
- गाई, भैंसी तथा सुँगुरहरुमा खोरेत रोग लाग्न नदिन पशु सेवा कार्यालयको समन्वयमा सो रोगको *भ्याक्सिन* ६-६ महिनामा लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
- माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (*एरेटर*) को प्रयोग गर्ने ।
- माछा पोखरीमा तापक्रम घट्ने क्रम रहेकोले भुमिगत पानी (*वोरिङ्ग* वा *ट्युब वेल्*) ले पोखरीको पानीलाई विस्थापित गर्नु उपयुक्त हुन्छ । साथै माछालाई धेरै नचलाउन उपयुक्त हुन्छ ।

घाँसेबाली

- छरेको ३०-४५ दिनमा जै / बर्सिम घाँसमा १.२ के. जी. युरिया प्रति कठ्ठाको दरले टप ड्रेसिङ गरी सिंचाइ गर्नु उपयुक्त हुन्छ। साथै जै घाँसको प्रत्येक कटाई पश्चात *युरिया टप ड्रेसिङ* गरि सिंचाइ गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

~\$~